

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1958**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1958

Redaktion:

GÖSTA BERG · BENGT BENGTTSSON

Redaktör: Bengt Bengtsson

Omslagsbilden återger ett stycke sidenbrokad, vävd senast 1765 av Abraham Ekstedt. Materialet är silke från "Mulbärs Plantagen vid Lunds Stad". Nordiska museet, Berchska samlingen. Se Ingegerd Henschens uppsats, sid. 47.

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1958

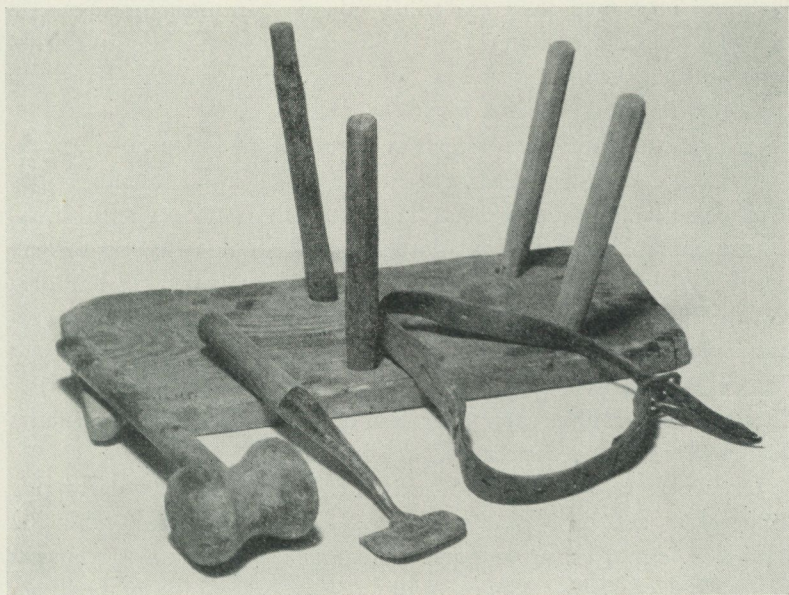
Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

"PUNDSTOL" FÖR PEPPARROT

av Arne Biörnstad

Pepparrotsodlingen i Enköping hade sin glanstid under 1800-talets senare hälft och upphörde i stort sett omkring 1910. Ett minne från denna epok i stadens historia har Nordiska museet nu erhållit i form av en "pundstol" med tillbehör. Detta redskap, som liknar en upp- och nedvänd pall med flyttbara ben, användes vid knippningen av pepparroten i buntar om ett eller ett halvt pund (= 8,5 kg).

Rötterna travades på läderremmen mellan stolens ben och knippan bultades jämn med träklubban, varefter den lyftes ut i remmen, så att man kunde knyta snören om knippans ändar.

*Redskap för buntning och rensning av papperrot. Nordiska museet
inv.nr 253.901 — 4.*

Hackan är en "pepparrotsskuv" med vilken birötter avlägsnades från den växande plantan. Redskapen tillverkades oftast av odlarna själva. Den pundstol museet fått är gjord på 1870-talet.

EN "COLLIER DE CHIEN"

av Kersti Holmquist

Nordiska museets vänner har fyllt en icke oväsentlig lucka i museets smyckebestånd genom gåvan av en s. k. collier de chien från tiden omkring 1900. Halssmycket består av femton rader med orientaliska pärlor, inalles omkring 1 650 st, avdelade av fem vertikala stavar av vitguld, besatta med tjugofem ceylonsafirer och en myckenhet små diamanter. Det är ostämplat. Enligt uppgift har det inköpts i England. Denna collier löpte risk att bli föremål för samma behandling som de flesta smycken "out of fashion" men med stort materialvärde — nämligen att tagas itu och monteras om på annat sätt. Tack vare en förstående juvelerare med kulturhistoriska aspekter på smycken lyckades Nordiska museets vänner emellertid förvärva detta.

Collier de chien, på engelska dog-collar, lyder ju i direkt svensk översättning hundhalsband. Den svenska benämningen tycks emellertid inte helt ha slagit igenom i svenskt språkbruk. Så tar exempelvis Svenska Akademiens Ordbok icke upp ordet i den betydelsen. Det franska och det engelska uttrycket har ofta använts även i Sverige. Benämningen är ju mycket talande — ett halssmycke som omsluter och i sin mest outrerade form nästan täcker hela halsen i analogi med de breda släta halsringar av läderskodd mässing, järn eller stundom silver, som tillverkades för hundar redan på 1700-talet och framåt.

Utvecklingen fram mot det färdiga halssmycket av detta slag löper efter två linjer fram till 1880-talets mitt. Då kombineras nämligen den flerradiga pärlcolliern med stort halslås placerat fram eller på sidan, vilken mjukt följde halsens linjer med det breda släta eller pärlbroderade sammetsbandet runt halsen, som var så modernt under 1870-talet och 80-talets förra hälft. Hund-